

EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY,
SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN 2618-1282 (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

ФІЛОСОФІЯ

Олександр Володимирович МИХАЙЛЮК

Доктор історичних наук, професор,
Завідувач кафедри документознавства
та інформаційної діяльності,
Український державний університет науки
і технологій,
пр. Науки, 4, 49600, Дніпро, Україна

E-mail: mich_al@ukr.net,

Вікторія Анатоліївна ВЕРШИНА

Кандидат філософських наук, доцент,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Науки, 72, Дніпро, 49000, Україна

E-mail: vivi.dp@ukr.net,

Oleksandr MYKHAILIUK

D.Sc. (Historical Sciences), Professor,
Head of the Department of Business Documentation
Management and Information Activity,
Ukrainian State University of Science
and Technology,
Nauka Ave., 4, Dnipro, 49600, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3596-0250>

Viktoriia VERSHYNA

PhD in Philosophy, Associated Professor,
Oles Honchar Dnipro National University,
Nauka Ave., 72, Dnipro,
49000, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0784-4348>

УДК 116.11+003

ІНФОРМАЦІЯ І РЕАЛЬНІСТЬ:

ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ, СПРИЙНЯТТЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Received 29 May 2024; revised 18 June 2024; accepted 28 June 2024

DOI: 10.15421/34214

Анотація

Поняття інформації пов'язане з фундаментальними філософськими питаннями: співвідношення буття і мислення, істини і оман, проблеми комунікації в суспільстві, проблеми віртуальної реальності, їх зв'язок з мовою тощо. На основі семантичного підходу в теорії інформації з використанням семіотичної методології розглянуто проблему співвідношення та взаємозв'язку інформації та реальності; аналізується знакова природа інформації, досліджується проблема сприйняття та інтерпретації інформації її отримувачами, аналізуються причини та механізми викривлення інформації.

Ключові слова: викривлення інформації, семіотика, інтерпретація.

INFORMATION AND REALITY:

PROBLEMS OF REFLECTION, PERCEPTION AND INTERPRETATION

Abstract

The concept of information is related to fundamental philosophical questions: the relationship between being and thinking, truth and delusion, problems of communication in human society, problems of virtual reality, their connection with language, etc. The topic of information in its various aspects has recently become one of the most popular among scientists, publicists, journalists, and politicians. To date, there is a wide variety of definitions of the concept of "information", however, there is no generally accepted understanding of the nature of information and the ways of its existence. On the basis of the semantic approach in the theory of information using semiotic methodology, the problem of the relationship and relationship between information and reality is considered; on this basis, the symbolic nature of information is analyzed, the problem of perception and interpretation of information by its recipients is investigated, the reasons and mechanisms of information distortion are analyzed. Information is considered as a sign, a representative of reality. There is always an uncertain, unstable, situational connection between signs and reality. There is a possibility of the existence of information in its pure form, without real events, which is not tied to real reality. Distortion is considered as a property of information; it is caused by the symbolic nature of information. The concept of "reality" is analyzed. Reality is largely a cultural construct, culture and society play a significant role in shaping perceptions of reality. Information becomes a model of reality, and at the same time information models reality. The concepts of "virtual reality" and "informational reality" are in use, which, in fact, are iconic constructions simulating reality.

Keywords: distortion of information, semiotics, interpretation.

Постановка проблеми.

Поняття інформації пов'язане з фундаментальними філософськими питаннями: співвідношення буття і мислення, істини і оми, проблемами комунікації в людському суспільстві, проблеми віртуальної реальності, зв'язок цих проблем з мовою тощо. Наразі поняття інформації стало однією з центральних, якщо, взагалі, не центральною категорією як у природничих, так і в гуманітарних науках. Коли той чи інший термін входить в моду і сфера його вживання істотно розширюється, його зміст зазвичай стає все більш непевним [Уемов 1978: 98]. Термін «інформація», з одного боку, є одним з найбільш часто вживаних, з іншого – одним з найбільш багатозначних і важких для визначення термінів. Слово «інформація» інтуїтивно зрозуміле кожному, проте переважній більшості людей важко пояснити, що вони розуміють під цим словом. Популярність терміну не сприяла розкриттю сутності інформації, а навпаки, вуалювала цю сутність різними асоціаціями, метафорами, конотаціями. На теперішній час як у науковій літературі, так і в повсякденному вжитку мають місце численні теорії, концепції, підходи та визначення поняття «інформація». Як правило, вони розглядають проблему інформації відповідно до цілей та особистих уподобань тих чи інших авторів. При цьому існує декілька розбіжних і навіть суперечливих підходів до визначення природи інформації. До обсягу поняття «інформація» часто досить довільно відносять дуже різноманітні предмети. У зв'язку з цим, поняття «інформація» визначається в кожній області і для кожної оригінальної задачі спеціальним чином. Математики, фізики, біологи, інженери, соціологи, філософи тощо вкладають в це поняття різний зміст, котрий відображає специфіку предметної області. Кожне з визначень відображає той факт, що саме поняття мінливе і багатофункціональне. Спільного визначення інформації не вироблено тому, що немає достатньо загального бачення її природи. Різноманітність способів визначення або розуміння інформації призводить до великої кількості наслідків при її описі та вивченні. Більш того, обговорення онтологічного статусу інформації не завжди

проводяться з використанням чітко і коректно визначених концепцій. Таким чином, очевидно, що велика різноманітність визначень інформації має призводити до відмінностей у поглядах на способи її існування [Schroeder 2016].

Аналіз досліджень і публікацій.

Інтерес до інформації призвів до виникнення окремої галузі філософії, яка аналізує інформацію у всіх її проявах. Інформаційної проблематики торкалися численні автори як у загальних, так і спеціальних працях з філософії, семіотики, лінгвістики, теорії інформації, соціальних комунікацій тощо. Значний влад в дослідження цієї тематики внесли такі різнопланові автори, як Р.Барт, Ж.Бодрійяр, Н.Вінер, У.Еко, Л.Флоріді, Ю.Лотман, Н.Луман, Н.Талеб, Ю.Шрейдер та ін. Особливої згадки заслуговують роботи Лучано Флоріді з семантичної інформації. Наріжним каменем концепції Л.Флоріді є включення принципу правдивості у визначення інформації [Floridi 2011; Floridi 2019].

Серед численних українських дослідників, що займаються інформаційною проблематикою, можна виділити О.П.Воеводіна, Ю.Ю.Полуляха, Н.Вяткіну, Д.Кулебу, О.В.Пруднікову, О.П.Дзьобаня, В.Грубова, В.Копійку, С.Даниленка, М.М.Чурсіна та ін. Особливо варто відмітити роботи Г.Г.Почепцова, в яких різнобічно розглядається феномен інформації в контексті соціальних комунікацій, інформаційних війн, маніпулятивних технологій.

Окремих аспектів означеної проблеми ми торкалися у своїх попередніх роботах [Михайлюк 2020; Михайлюк, Вершина 2022].

Мета статті: на основі семантичного підходу в теорії інформації з використанням семіотичної методології розглянути проблему співвідношення та взаємозв'язку інформації та реальності; на цій основі проаналізувати знакову природу інформації, дослідити проблему сприйняття та інтерпретації інформації її отримувачами, експлікувати причини та механізми викривлення інформації.

Виклад основного змісту.

Вважається, що інформація – це певні відомості (уявлення про світ, образ світу) які є

результатом пізнавальної діяльності людини. Можливо у найбільш відомому визначенні Норберта Вінера інформація – це «позначення змісту, отриманого нами із зовнішнього світу в процесі пристосування до нього і приведення у відповідність з ним нашого мислення» [Wiener 2019]. Тут інформація визначається через категорію «зміст зовнішнього світу» тобто реальності. З іншого боку вона безпосередньо пов'язана з людиною, її мисленням і процесом пристосування людини до явищ і подій зовнішнього світу. Сутність інформації полягає в сукупності відображених в ній ознак об'єктів, систем, явищ і процесів, виділеної з більш широкого обсягу. Інформація завжди відображає ступінь зміни існуючого знання про об'єкт.

Інформація завжди про щось, для когось, від когось, за посередництвом чогось. Якщо виникає процес передачі інформації – завжди є її відправник, повідомлення і одержувач (споживач). Інформація не може бути передана, прийнята або збережена в «чистому вигляді». Інформація існує у формі повідомлень.

Атрибутивною властивістю інформації є її знакова природа. Коли ми говоримо про інформацію, то маємо на увазі повідомлення – знаки і тексти. Цим формам приписується роль покажчика на щось, що знаходиться за межами самих цих форм. Всі процеси, пов'язані з передачею, зберіганням і переробкою інформації в суспільстві відбуваються з використанням знакових систем. Інформація та знак нероздільні. Знак є таким, тому, що він несе інформацію. Інформація фіксується і передається за допомогою знакових засобів. З іншого боку, інформація сама є знаком. Людина отримує інформацію про навколишню дійсність за допомогою різних знакових систем.

Інформація – це репрезентація – представлення одного об'єкта у вигляді іншого, опосередковане відображення, у якому об'єкт заміщається так званим означаючим. Інформація постає сигніфікатом реальності, яку вона відображає. Інформація заміщає об'єкт, є його моделлю, виступає посередником між об'єктом і споживачем інформації, пов'язує їх між собою. Але модель – не реальний об'єкт, а його спрощений опис. Модель – ця певна

спрощена подібність реального об'єкта, створена людиною за допомогою знаків. Хоча модель і відтворює деякі характеристики модельованого об'єкта, вона не є «відображенням реальності», а тим більше самою реальністю. Вона може з більшою чи меншою мірою точності та суб'єктивності відображати його окремі риси та властивості. Такими моделями будуть, наприклад, і фотографія, і карикатура. Можна, наприклад, привносити оцінку події, застосовуючи конотації, метафори, патетику, іронію, форму подання, смислові акценти та інші риторичні прийоми; перебільшувати чи применшувати значущість події тощо. При цьому об'єкт залишається тим же, просто змінюється його статус у віртуальному просторі.

У випадку з інформацією і реальністю ми маємо справу з так би мовити «подвійним моделюванням». Інформація – це те, що створено кимось іншим. Інформація з позиції отримувача постає як результат чужого досвіду, проявляється як довіра до чужого досвіду. У будь-якому випадку, інформація – це результат зовнішнього знакового впливу, а не власного досвіду. Повідомлення – це, насамперед, процес кодування-декодування. З одного боку відправник повідомлення моделює фрагмент реальності виходячи зі своїх намірів та можливостей, використовуючи певну знакову систему та код. З іншого боку отримувач повідомлення, виходячи зі свого досвіду, «картини світу», тезаурусу, знання кодів і на цій основі декодує повідомлення та інтерпретує його і відтворює модель фрагменту реальності. При цьому моделі відправника і отримувача повідомлення зовсім не обов'язково повинні співпадати, не говорячи вже про те, наскільки ці моделі відображають суттєві риси фрагменту реальності.

Викривлення, взагалі, є властивістю інформації, оскільки обумовлене знаковою природою інформації. Поняття знака є гранично загальним представленням інформаційних об'єктів у теоретичній семіотиці. Знак – об'єкт, парадоксальний за самою своєю природою. Знак не тотожний ні собі, ні означуваному ним об'єкту. Знак представляє об'єкт, а їх синтез генерує інформацію. Феномен представництва дозволяє зрозуміти процес

генерації інформації [Ferraz 2017]. Можливість обману закладена в самій природі знака. Будь-який семіозис заснований на обмані – *aliquispro aliquo* (щось замість чогось) (див. детальніше [Михайлюк 2020; Михайлюк 2020a]). Як зазначав У.Еко, кожного разу, коли виникає можливість брехати, виникає функція знака, яка полягає в тому, щоб позначити (а потім повідомити) щось, що не відповідає реальному стану речей [Еко 1976: 58-59].

Викривлення є властивістю інформації ще й тому, що висування чогось на перше місце в полі уваги заглушує всі інші варіанти інформації. У результаті ми бачимо лише те, що маємо бачити [Почепцов 2019].

Коли ми маємо справу з інформацією, завжди постає питання: чому і навіщо відправник посилає цю інформацію, який результат він хотів би отримати від споживача. Хоча в реальному житті можуть виникати і такі ситуації, коли відправник повідомлення не потребує не лише його інтерпретації, а навіть його отримання, хоча при цьому може ставити певні вимоги до можливого отримувача.

Семантичні теорії інформації обумовлені проблемами значення, смислу і змісту знакових виразів. Згідно з семантичною теорією інформації, інформація – це безпосередньо можливості нашого сприйняття та розуміння повідомлень. Тобто важливими є властивості самого «приймача» інформації. Здатність сприймати інформацію цілком залежить від одержувача, його можливостей і здібностей, наявного інформаційного тезауруса тощо. Інформація – це не власне набір символів, що формують повідомлення, а насамперед функція тезаурусу приймача повідомлення.

Інформація має об'єктну форму у вигляді повідомлень і суб'єктну – як процес її сприйняття і розуміння. Інформація вимагає інтерпретації, осмислення. Повідомлення саме по собі не є інформацією, поки не буде інтерпретоване. Нове отримане повідомлення завоюється і інтерпретується одержувачем за допомогою своєрідного фільтра когнітивної системи, що вже склалася. Людське сприйняття вибіркове. Ми відбираємо характерні риси сприйнятого на основі кодів впізнавання, тобто закодованого набору очікувань.

Інтерпретація – це використання вже готового сенсу для нової ситуації. Результат інтерпретації залежить від «попереднього досвіду», «внутрішньої картини світу», тезаурусу інтерпретатора. Інтерпретація полягає в ув'язуванні знань, отриманих з джерела інформації, з поточним та мінливим запасом знань інтерпретатора. Одне й теж саме повідомлення може мати різні значення для відправника і отримувача інформації, може генерувати різні значення для різних адресатів.

Будь-яка інформація, що надходить ззовні, лягає на вже готові когнітивні структури. Одержувач має вже свою готову систему явного і неявного знання, володіє своїм запасом смислів, своїм життєвим досвідом, рівнем володіння мовою тощо. Ця система на кожному етапі життя людини є рівноважною і динамічно розвивається. Отримання нової інформації викликає порушення цієї рівноваги, нова інформація може виявитися стороннім тілом для цієї системи внутрішнього світу людини. Така інформація може викликати відчуття психологічного дискомфорту, сумніви, занепокоєння і роздратування – когнітивний дисонанс за термінологією Л.Фестінгера [Festinger 1957].

Знак (інформація) знімає невизначеність, зменшує ентропію, встановлює межі, тобто обмежує. Будь-які межі і визначеності репресивні, вони обмежують життєвий простір, «звужують» людину. Знак вимагає розпізнавання, вміння прочитати, витлумачити, інтерпретувати його. Означування встановлює правила та умовності. Знак, таким чином, регулятивний. В інтерпретації завжди присутнє відношення примусу. В означеному просторі ми постійно відчуваємо обмеження, тиск і несвободу. “The symbolic as the repressive” [Zerzan 1994].

Вважається, що інформація – це відображення реальності. Поняття «реальність» має максимальний обсяг, котрий містить в собі всі інші поняття людського мислення: і ті, що відображають «об'єктивну» реальність – те, що існує «поза» нашою свідомістю, і те, що відображає суб'єктивну реальність, тобто все, що належить свідомості.

Реальність (мається на увазі не тільки

фізична, а й соціокультурна, тобто знакова реальність) – кожен може припустити, що вона все ж існує, і що вона первинна по відношенню до інформації. Втім, кожен також має право вважати, що, як писав Льюїс Керрол в «Алісі в країні чудес», «всі ми снімось чорному королю». Реальність також можна розглядати як ментальну конструкцію, свого роду гіпотезу, результат певної конвенції тощо. Уявлення про реальність, так чи інакше, мають суб'єктивний характер і залежать від багатьох факторів. Адже важко сказати, що жителі африканського села та сучасного мегаполісу живуть в одній реальності чи мають про неї однакове уявлення.

«Реальність – це щось грубе. У ній немає сенсу», – писав Чарльз Пірс [Peirce CP: 1.24]. Вона не існує сама по собі, незалежно від людини. «З одного боку, реальність не залежить від думки взагалі, а лише від того, що ви, я чи будь-яка кінцева кількість людей можемо думати про неї; і що, з іншого боку, хоча об'єкт остаточної думки залежить від того, якою є ця думка, все ж те, якою є ця думка, не залежить від того, що думаєте ви, я чи хтось інший» [Peirce CP: 5.408]. Тобто для кожного конкретного індивіда реальність безумовна, але лише тією ж мірою, якою безумовна культура, в якій він вихований. Звичайно, Пірс не говорить прямо, що реальність – це цілком культурний конструкт, проте вказує на суттєву роль, яку відіграє у формуванні реальності культура та її носій – суспільство. Згідно з Пірсом, реальним є те, до чого рано чи пізно призведе інформація та міркування, і що, отже, не залежить від наших з вами примх [Peirce CP: 5.311]. За Ч.Пірсом, люди не мають і не можуть мати безпосереднього доступу до реальності. Знаки – це не що інше, як універсальний посередник між людськими умами та світом. Хоча речі, можливо, існують незалежно від знаків, ми знаємо їх лише через посередництво знаків. Ми бачимо лише те, що наші знакові системи дають нам змогу бачити [Chandler 2021]. Реальність представлена нам не безпосередньо, а через певну знакову систему. Людина як «символічна тварина» більше значення надає не самій реальності, а її знаковому позначенню [Почепцов 2002: 166].

Знаки – «це єдине, що має людина, щоб орієнтуватися у світі» [Еко 2024]. Все, що ми знаємо про світ, базується на інформації, яку ми отримали або збираємо, і кожна наука в принципі має справу з інформацією [Information 2023]. Реальність певного об'єкта не тільки дана нам «у відчуттях», але включає певні знання про нього, безпосередньо не дані нам у відчуттях. Крім того, він (об'єкт) має певне ім'я, взагалі ніяк не пов'язане з його фізичними властивостями. Тобто, реальність об'єкта включає не тільки (і не стільки) сам об'єкт, скільки наше знання про нього.

Не можна ототожнювати знання про об'єкт і сам об'єкт. Інформацію можна розглядати як знак, репрезентант реальності. Але реальність і знання про неї далеко не тотожні, як не тотожні означуване і означаюче. Виникає ситуація розриву між означаючим і означуваним, яка у філософії отримала назву «кризи репрезентації».

Інформацію можна розглядати як знак, репрезентант реальності. Між знаками і реальністю існує всякий раз невизначений, нестійкий, ситуативний зв'язок. Знак завжди має сигніфікат, але не завжди припускає існування реального денотата. Існує можливість існування інформації в чистому вигляді, без реальних подій, яка не прив'язана до реальної дійсності.

Людське сприйняття тяжіє до ототожнення знака з його денотатом, означаючого і означуваним, що лежить в основі міфологічного світосприйняття [див: Михайлюк, Вершина 2022a]. Комунікація породжує об'єкти нової природи. Вони не тільки мають функції, схожі з реальними об'єктами, але часто споживач інформації ставиться до них як до реальних.

У вжиток входять поняття «віртуальна реальність», «інформаційна реальність», які, по суті є знаковими конструкціями, що моделюють реальність. Межа між реальністю і знаками виявляється розмитою. Інформація заступає собою реальність. Найстрашніша патологія нашого часу, за словами Насіма Талеба – втрата контакту з реальністю [Taleb 2018].

Висновки і перспективи дослідження.

Таким чином, виникає питання: потік інформації відображає реальність, чи потік

інформації створює реальність? Це питання пересікається з так званим «основним питанням філософії» – первинності матерії чи свідомості. Різні філософи по-різному його вирішували. На нього немає однозначної відповіді. Так, можна сказати, що інформація в людському суспільстві виконує одночасно дві функції: відображення і формування дійсності.

Людська свідомість у всіх випадках має справу з формами, але не з сутністю, вона не має безпосереднього контакту з реальністю. Людина завжди має справу тільки з репрезентаціями, безпосередній контакт із реальністю без посередництва неможливий. Семіотичні конструкти не просто відображають дійсність, але більшою мірою її конструюють. Інформація постає моделлю реальності, і в той же час інформація моделює реальність. Інфор-

мація має бути прив'язаною до реальності, відображати реальність. В нормі реальність знаходиться на першому місці, інформація на другому. Сьогодні ми часто стикаємося із ситуацією, де інформація заступає собою реальність, симулює реальність. Симуляція стає всеохоплюючим феноменом, різниця між нею і реальною реальністю поступово зникає. Реальність сьогодні постає як продукт дискурсивних практик, відбувається зрівнювання в правах реального та уявного. Але, у будь-якому випадку йдеться лише про достовірність мовного опису, незалежно від онтологічного статусу об'єктів, що описуються. Будь-який опис умовний, питання лише у характері та ступені цієї умовності. А реальне життя завжди складніше і багатше будь-яких умоглядних теоретичних побудов, реальна дійсність ширша будь-якої системи, що її описує.

Бібліографічні посилання

- Chandler, D. (2021). *Semiotics for Beginners*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/semiotic.html> (дата звернення 10.05.2024)
- Eco, U. (1976). *A theory of semiotics*. Indiana University Press. Bloomington London.
- Ferraz, A.A. (2017). Peirce's Concept of Information. *VII JORNADAS «PEIRCE EN ARGENTINA»*. (Simpósio). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <file:///D:/EPST/2024.1/VIIJornadasAlexandreFerraz.pdf> (дата звернення 10.05.2024)
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Floridi, L. (2011). *The Philosophy of Information*, Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199232383.001.0001>
- Floridi, L. (2019). *The Logic of Information: A Theory of Philosophy as Conceptual Design*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198833635.001.0001>
- Information. (2023). *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/information/#LogiSemaInfo> (дата звернення 10.05.2024)
- Peirce, C.S. *Collected Papers* (1965-1967). (Ed. by C.Hartshorne and P.Weiss. Vol. 1-6. Vol. 7-8 ed. by Arthur W. Burks). Cambridge-Mass., The Belknap Press of Harvard University Press.
- Schroeder, M. (2016). Invariance as a Tool for Ontology of Information. *Information*, 7(1), 11. <https://doi.org/10.3390/info7010011>
- Taleb, N.N. (2018). *Skin in the game*. Hidden Asymmetries in Daily Life.
- Wiener, N. (2019). *Cybernetics; or, Control and communication in the animal and the machine*. The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/11810.003.0001>
- Zerzan, J. (1994). *The Nihilist's Dictionary*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://theanarchistlibrary.org/library/john-zerzan-the-nihilist-s-dictionary> (дата звернення 13.05.2024)
- Еко, У. (2024). Ім'я Рози. Пер. М.Прокопович. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printzip.php?tid=160> (дата звернення 10.05.2024)
- Михайлюк, О.В. (2020). Знак – текст – інформація (відмінності, спорідненість, взаємообумовленість). *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 12(2), 52-60. <https://doi.org/10.15421/352034>
- Михайлюк, О.В. (2020а). До питання про структуру знака. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 3(2), 44-53. <https://doi.org/10.15421/342031>

- Михайлюк, О.В., Вершина, В.А. (2022). Амбівалентність мислення як спосіб подолання когнітивного дисонансу. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 14(1), 42-50. <https://doi.org/10.15421/352206>
- Михайлюк, О.В., Вершина, В.А. (2022a). Міф як спосіб означування. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 14(2), 10-17. <https://doi.org/10.15421/352216>
- Почепцов, Г. (2019). Мы считаем, что нам передается информация, когда на самом деле мы получаем влияние. *Детектор медиа*. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://surl.li/nszmmm> (дата звернення 12.05.2024)
- Почепцов, Г.Г. (2002). *Семиотика*. К.: «Ваклер».
- Уемов, А.И. (1978). *Системный подход и общая теория систем*. М.

References

- Chandler, D. (2021). *Semiotics for Beginners*. Retrieved May 10, 2024 from <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/semiotic.html>
- Eco, U. (1976). *A theory of semiotics*. Indiana University Press. Bloomington London.
- Eko, U. (2024). *Imia Rozy* [The Name of the Rose]. Per. M.Prokopovych. Retrieved May 10, 2024 from <https://www.ukrlib.com.ua/world/printzip.php?tid=160> (in Ukrainian)
- Ferraz, A.A. (2017). Peirce's Concept of Information. *VII JORNADAS «PEIRCE EN ARGENTINA»*. (Simpósio). Retrieved May 10, 2024 from <file:///D:/EPST/2024.1/VIIJornadasAlexandreFerraz.pdf>
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Floridi, L. (2011). *The Philosophy of Information*, Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199232383.001.0001>
- Floridi, L. (2019). *The Logic of Information: A Theory of Philosophy as Conceptual Design*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198833635.001.0001>
- Information. (2023). *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved May 10, 2024 from <https://plato.stanford.edu/entries/information/#LogiSemaInfo>
- Mykhailiuk, O.V. (2020). Znak – tekst – informatsiia (vidminnosti, sporidnenist, vzaiemoobumovlenist) [Sign - text - information (differences, relationship, interdependence)]. *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 12(2), 52-60. <https://doi.org/10.15421/352034> (in Ukrainian)
- Mykhailiuk, O.V. (2020a). Do pytannia pro strukturu znaka [To the question about the structure of sign]. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 3(2), 44-53. <https://doi.org/10.15421/342031> (in Ukrainian)
- Mykhailiuk, O.V., Vershyna, V.A. (2022). Ambivalentnist myslennia yak sposib podolannia kohnityvnoho dysonansu [Ambivalence] of thinking as a way to overcome cognitive dissonance]. *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 14(1), 42-50. <https://doi.org/10.15421/352206> (in Ukrainian)
- Mykhailiuk, O.V., Vershyna, V.A. (2022a). Mif yak sposib oznachuvannia [Myth as a way of signifying]. *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 14(2), 10-17. <https://doi.org/10.15421/352216> (in Ukrainian)
- Peirce, C.S. *Collected Papers* (1965-1967). (Ed. by C.Hartshorne and P.Weiss. Vol. 1-6. Vol. 7-8 ed. by Arthur W. Burks). Cambridge-Mass., The Belknap Press of Harvard University Press.
- Pocheptsov, H. (2019). Мы schytaem, chto nam peredaetsia ynformatsiia, kohda na samom dele мы poluchaem vlyianie [We think that information is being passed on to us, when in fact we are receiving influence]. *Detektor media*. Retrieved May 12, 2024 from <http://surl.li/nszmmm> (in Russian)
- Pocheptsov, H.H. (2002). *Semyotyka* [Semiotics]. K.: «Vakler». (in Russian)
- Schroeder, M. (2016). Invariance as a Tool for Ontology of Information. *Information*, 7(1), 11. <https://doi.org/10.3390/info7010011>
- Taleb, N.N. (2018). *Skin in the game*. Hidden Asymmetries in Daily Life.
- Uemov, A.Y. (1978). *Sistemnyi podkhod y obshchaia teoriia sistem* [System approach and general theory of systems]. M. (in Russian)
- Wiener, N. (2019). *Cybernetics; or, Control and communication in the animal and the machine*. The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/11810.003.0001>
- Zerzan, J. (1994). *The Nihilist's Dictionary*. Retrieved May 13, 2024 from <https://theanarchistlibrary.org/library/john-zerzan-the-nihilist-s-dictionary>